

Pitirim Sorokin (senzativem, ideacionizem in idealizem)

Pitirim A. Sorokin (1899 - 1968)

KOLEKTIVNO - PSIHOLOŠKA TEORIJA □ delno povzeto iz predavanja

1* Med kolektivno-psihološke teorije lahko štejemo tudi pojmovanje **Sorokina**, zelo pomembnega ameriškega sociologa ruskega porekla, rojenega pred več kot 100 leti, ki je v času revolucije zbežal iz Rusije v ZDA. Veliko Rusov je zbežalo, predvsem izobraženi. Rusom je nakazal indikatorje. S sodelavci je izvajal raziskave, da bi ugotovil ali v miselnosti prevladujejo čutila ali vera v Boga.

2* V ZDA je delal (med leti 1920-30) kot profesor. Amerika je verjela v modernizacijo, on pa je trdil obratno: na eni razvojni premi, obstaja neko nihanje. Pisal je v angleščini, bil izjemno izobražen, govoril je veliko jezikov. Je avtor prvega pregleda socioloških teorij.

3* Sorokin ne govori o krogotokih, kakor so dotlej govorili drugi, ampak kot največji empirični raziskovalec družboslovnih pojavov, v svojem času, govori **o nihalu** in **nihanju** med dvema skrajnostma. Nihanja se nanašajo na to, kako dojemamo pot do resnice. Govori o tem, da v zgodovini poteka, obstaja nihanje med dojetanjem, kako se na koncu pride do resnice. Celotna družba (družina, pravo, politika), vse temelji na tem, kako dojemamo resnico: preko čutil, z versko izkušnjo (razodetje) ali z kombinacijo obeh načinov. Po Sorokinu so:

1* na eni strani nihala ČUTILA (znanost) in

2* na drugi strani nihala RAZODETJE oz. z verska izkušnja (religija).

4* To sta dve podlagi za: oblikovanje tipa vedenja, ki dominira. Tista, ki prežema vse ostale sestavine kulture, je dominantna.

5* Sorokin je raziskoval življenjepise vladarjev, umetnost, vzorce družinskega življenja, pravne ureditve, prevladujoče osebnostne tipe,... Imel je mrežo sodelavcev . Prišel je celo do podatkov, kakšna umetnost je prevladovala v nekem okolju ali je ta umetnost težila k temu, da prikličje Boga, nadnaravno, ali pa je težila k temu, da šokira naše čute (npr. naredijo velike spomenike). Umetnost ga je namreč zelo zanimala.

6* Vsekakor, po Sorokinu obstajata **dve vrsti spoznavanja resnice**:

1. **SENZATSKA** (čutna) - resnica, do katere pridemo s čutili in še posebej z znanostjo in

2. **IDEATSKA** (nadčutna) - resnica, do katere pridemo predvsem z religijo (razodetjem oz. versko izkušnjo).

3* Ker nihče in nič ni popolno, sta tudi ta dva tipa družbe, kulture samo začasna.

1. Pozna tudi tretji **IDEALISTIČNI** tip kulture in družbe, ki pa je skladen spoj obeh tipov dojetanja resnice v družbi.

7* Nobeden od odgovorov ni večer (ne v znanosti ne v religiji) in zato prihaja do izmenjave obeh sistemov. To je zelo vprašljivo ampak je kljub temu Sorokin sistematično podal poteze raznih področij družbenega življenja.

	SENZITIZEM	IDEATIZEM
tip osebnosti	HEDONIZEM - kopiči gmotne dobrine, teži k telesnemu užitku (»jedača, pijača in ženske«, Sorokin);	ASKEZA - odpoveduje se materialnemu svetu;
umetnost	ŠOKIRA ČUTILA: 4* umetnine se hitro spreminjajo in večajo obseg; 5* kolosalizem (= <i>nenavadno velik, sijajen, vzvišen</i>)	NE ŠOKIRA ČUTILA 6* nadčutna narava stvarnosti; 7* je nestilizirana in enostavna, brezkončna;
politika	ORGANIZACIJA - prevlada organizatorjev in	TEOKRACIJA - vlada se v božjem imenu

	manipulatorjev, ki nas slepijo na vodljiv način;	(duhovniki);
družbena razmerja	1. FAZA : kontraktualizem - bistvo je v pogodbah (malo dati in veliko dobiti); 2. FAZA : politična prisila - diktatura pogodbe izginejo - za kohezijo je nujno nasilje;	FAMILIZEM - bistvo v družini (dobro kot lastnost, intimnost, dobrohotnost...);
spoznanje	ZNANOST	RELIGIJA
pravo	BESTIALNOST (= divjaško, surovo, nečloveško)	NI bistvenih razlik, je le bolj HUMANO

1* **senzatskemu** (dinamična umetnost, nenasitnost glede čutnih potreb, pogodba, ne mora brzdati egoizma in se sprevrže v despotski),

2* **ideatskemu** (umetniki prizadevali za transcendenco, v glasbi evforija nezaželena, vlada asketizem, družba trdno integrirana z duhovnimi vrednotami, močna solidarnost, vendar to pripelje do degeneracije in preobrazbe v nasprotni senzatski sistem) in

3* **idealističnemu tipu družbe in kulture** ustrezajo tipi mentalitete, osebnosti, umetnosti, prava ... vse to je on razlagal v 4 zvezkih svoje knjige Družbena in kulturna dinamika.

8* V senzativizmu je Sorokin neupravičeno izenačil princip čutnega preverjanja v znanosti s hedonizmom kot življenjskim stilom. Naklonjen je bil idealizmu.

9* Menil da je 20. stoletje predstavlja konec dolge senzatske dobe, zato je vse dogodke v tem stoletju razlagal kot znamenja definitivne krize senzativizma, vzrok zanjo naj bi bila ekspanzija znanosti, hedonizma in človekove neobrzdaniosti.

Napisal je prvo knjigo o družbeni gibljivosti (to smer je sam ustanovil). Njegova zelo **pomembna dela**, so:

8* **Družbena gibljivost,**

9* **Sodobne sociološke teorije,**

10* **Ruralno življenje (sociologija podeželja),**

11* **Mode in napake ameriške sociologije** (ameriški sociologiji očita kvantofrenijo= *burno viharost* ?!),

12* **Kriza naše dobe,**

13* **Družbena in kulturna dinamika.**

V "Družbeni gibljivosti" (1927) zagovarja idejo, da se nič ni spremenilo. Sociologi in moderni idealisti trdijo, da se moderne družbe razlikujejo od tradicionalnih glede na gibljivost. Za primer jemlje izvor ameriških predsednikov in rimskih cesarjev - **spremenilo se ni nič**. Razmerje med ljudmi iz nižjih in ljudmi iz višjih slojev je zelo podobno. Že tukaj se kaže osnovna ideja, da družbenega napredka ni.

To idejo je dosti bolj razdelal v knjigi "Družbena in kulturna dinamika" (najpomembnejša knjiga 1937-1941) v štirih zvezkih. Tukaj na podlagi določene tipologije proučuje zgodovino na vseh možnih področjih (umetnost, pravo,...). To si je lahko privoščil glede na svoje enciklopedično znanje (na tem področju mu nihče ni bil kos), čeprav je njegovo znanje omejeno le na Evropo in S. Ameriko. Delno pa je raziskoval tudi Azijo in ostale dele sveta. To si je lahko privoščil zaradi ruskih aristokratov, ki so bili pregnani po celem svetu, ki pa so se zbrali na Sorokinovo pobudo in zanj zbirali podatke.